

Nr 99.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående granskningsrätt för statens sakrevision i fråga om användningen av statsunderstöd.

(3:e avd.)

I propositionen nr 147 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 27 februari 1948, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela generella bestämmelser angående rätt för statens sakrevision att granska användningen av statsunderstöd i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet förorddat.

Förordningen den 4 juni 1937 (nr 304) angående skyldighet att till riksdagens revisorer avgiva redogörelse för användningen av statsunderstöd ger möjlighet för statsrevisorerna att utöva granskning i såväl kameralt som sakligt hänseende. Förordningen stadgar skyldighet för den, som åtnjutit understöd av statsmedel eller av medel influerna genom penninglotteri, så ock för den, som enligt vad därom finnes särskilt stadgat mottagit sådant understöd för att till annan förmedla detsamma, vare sig understödet skall återbetalas eller icke, att efter anmodan av riksdagens revisorer till dessa avgiva en detaljerad och, såvitt möjligt, av verifikationer bestyrkt redogörelse för hur understödet av honom använts. Enligt förordningen äger vidare redovisningsskyldig, som fört räkenskaper, varav fullständiga upplysningar om understödets användning kunna inhämtas, i stället fullgöra redovisningsskyldigheten genom att bereda revisorerna tillfälle att taga del av räkenskaperna med tillhörande verifikationer, protokoll och andra handlingar. Från redovisningsskyldighet är undantagen enskild person beträffande understöd, avsett till bestridande av hans eller hans familjs personliga utgifter, samt utländsk medborgare eller utländsk institution eller sammanslutning beträffande understöd för internationellt ändamål.

Vid inrättandet av statens sakrevision (prop. nr 164/1943; r. skr. nr 227) förutsattes revisionens arbetsområde i princip skola omfatta all verksamhet, som helt eller delvis finansierades med statliga medel, således även statsunderstödd verksamhet. Från dess granskning har emellertid enligt särskilt av Kungl. Maj:t meddelat beslut (K. Br. ³¹/₁₂ 1943) tills vidare undantagits statsunderstödd verksamhet i den mån icke vid statsunderstödet åtnjutande fästs villkor, på grund varav verksamheten underkastats dylik granskning. Anledningen härtill har varit — förutom att sakrevisionen från början varit att betrakta som en försöksinstitution — att särskilda undersökningar ansetts påkallade i fråga om de närmare förutsättningarna för

införandet av bestämmelser om dylik granskning i statsbidragsvillkoren samt i fråga om den omfattning granskningen borde få med avseende på den statsunderstödda verksamheten.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

Vad angår frågan i vilken utsträckning sakrevisionen bör medgivas rätt att granska statsunderstödd verksamhet är det i första hand påkallat att giva sakrevisionen en allmän möjlighet att granska dylik verksamhet i vad angår själva användningen av statsbidragsmedlen. Härom kunna generella föreskrifter lämpligen meddelas i huvudsaklig anslutning till vad som gäller i fråga om statsrevisorernas befogenhet att granska användningen av statsunderstöd.

Emellertid har man som förut berörts att överväga i vad mån granskningsrätten för sakrevisionen bör utsträckas till att icke endast avse den direkta användningen av statsbidragsmedlen utan gälla statsbidragstagarens verksamhet i dess helhet. Den översyn som i sådant syfte verkställes beträffande bidragsformerna under de olika departementen har givit vid handen, att det knappast är möjligt att uppställa några generella regler om en dylik vidgad granskningsrätt. I sådana fall då ett mindre bidrag för ett speciellt ändamål utgår till en institution, som i övrigt utövar en omfattande, icke statsunderstödd verksamhet, synes anledning knappast föreligga att utsträcka den saktliga granskningen till hela verksamheten. I andra fall åter torde det med hänsyn till bidragsändamålet vara svårt att upprätthålla en skillnad mellan den direkt statsunderstödda verksamheten och verksamheten i övrigt. Att i alla de fall där svårigheter i sistnämnda hänseende föreligga föreskriva granskningsrätt beträffande hela verksamheten torde emellertid icke lämpligen kunna ifrågakomma. Det må i detta sammanhang även framhållas, att hänsynen till den kommunala självbestämmanderätten i fråga om vissa grupper av stora bidragsanslag påbjuder försiktighet vid införande av en mera vidsträckt granskningsrätt för sakrevisionen. Frågan om införande såsom bidragsvillkor av bestämmelser om en längre gående granskningsrätt än som gäller för statsrevisorerna torde därför lämpligen böra bedömas med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall.

I anslutning till dessa överväganden vill jag i nu förevarande sammanhang inskränka mig till att förorda att generella bestämmelser meddelas om rätt för sakrevisionen att i förekommande fall granska själva användningen av statsunderstöd i huvudsaklig överensstämmelse med de föreskrifter som i angivna hänseende gälla för riksdagens revisorers granskning. Framhållas må, att redovisningsskyldigheten gentemot sakrevisionen, liksom redovisningsskyldigheten gentemot statsrevisorerna, förutsättes skola fullgöras endast efter särskild anmodan.

För meddelandet av de nu förordade generella bestämmelserna synes riksdagens medverkan vara erforderlig. I flera fall, särskilt beträffande smärre bidragsanslag till speciella ändamål, synes det visserligen klart, att Kungl. Maj:t utan riksdagens bemyndigande äger befogenhet att intaga bestämmelser om granskningsrätt för sakrevisionen i statsbidragsvillkoren. Som exempel på sådana anslag kunna nämnas under andra huvudtiteln understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl., under sjätte huvudtiteln bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, under åttonde huvudtiteln bidrag till nordiska museet, under tionde huvudtiteln bidrag till svenska turisttrafikförbundet o. s. v. I andra fall däremot torde statsbidragsbestämmelsernas utformning, exempelvis då kungörelse utfärdats som varit förelagd riksdagen, förutsätta riksdagens samtycke för uppställande av granskningsrätt såsom bidragsvillkor. I åter andra fall synes frågan tveksam. Till de båda sistnämnda grupperna kunna hänföras bidrag till kommuner, olika

kommunala samfälligheter eller kommunala inrättningar för sjukvårds-, kommunikations-, skol- m. fl. ändamål samt bidrag till särskilda institutioners och organisationers verksamhet såsom till hushållningssällskapen, skogsvårdsstyrelserna, akademier, högskolor m. fl.

För utfärdandet av de generella föreskrifter för sakrevisionen angående rätt att granska statsunderstödd verksamhet, som jag i det föregående förordat, tillstyrker jag därför att riksdagens bemyndigande inhämtas.

En fortsatt undersökning av de olika statsbidragsfallen kommer inom varje departement att äga rum i syfte att få närmare klarlagt i vad mån mera vittgående bestämmelser i fråga om sakrevisionens granskning än de nu generellt föreslagna äro påkallade. I de fall, då sådana bestämmelser anses erforderliga och riksdagens medverkan icke erfordras, böra bestämmelserna införas i regleringsbrevet för nästa budgetår. I de fall däremot då riksdagens bemyndigande behöves inhämtas för införandet av dylika bestämmelser i statsbidragsvillkoren torde frågan få efter hand underställas riksdagen i samband med äskandet av respektive bidragsanslag.

Utskottet. Sakrevisionens rätt att granska användningen av statsunderstöd föreslås skola i huvudsak överensstämma med vad som i samma hänseende gäller för riksdagens revisorers granskning. I den mån mera vittgående bestämmelser om sakrevisionens granskning befinnas påkallade avses att underställa riksdagen frågan om införande av dylika bestämmelser i statsbidragsvillkoren i samband med äskande av respektive bidragsanslag.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag. Då riksdagens revisorer numera erhållit ett fast kansli föreligger anledning att i detta sammanhang ånyo understryka vikten av direkt kontakt mellan detta och sakrevisionens kansli i syfte att undvika dubbelarbete och för möjliggörande av det samarbete, som må befinnas önskvärt.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela generella bestämmelser angående rätt för statens sakrevision att granska användningen av statsunderstöd i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 27 februari 1948.

Stockholm den 4 maj 1948.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Lindström, Larsson, Gustaf Karlsson, Andrén, Heiding, Gustaf Iwar Anderson, fröken Andersson, herrar von Heland, Johan Eric Ericson, Näsström och Ohlon; samt

från andra kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Svensson i Grönvik, Ward, Rubbestad, Mårtensson, Wallentheim, Staxäng, Lindholm, fru Alvé, herrar Boman i Kieryd, Petterson i Degerfors och Sefve.